

บทที่ 1

บทนำ

แนวเหตุผล ทฤษฎีที่สำคัญ

ในสังคมประชาธิปไตยของเมืองไทยย่อมหวังให้เยาวชนและประชาชนเป็นผู้กล้าคิด กล้าทำ และกล้าแสดงออกไม่ปล่อยให้ความคิดอ่านเป็นของบุคคลใด บุคคลหนึ่งหรือคนกลุ่มเล็ก ๆ เพียงกลุ่มเดียวเพราะถ้าเป็นเช่นนั้นแล้วสังคมนี้ย่อมเกิดการผูกขาดทางความคิด ดังนั้นการส่งเสริมการแสดงออกของเด็กจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

นายขุนทอง ภูผาเดือน (2526:3) อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่าการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสแสดงออกทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั้น นับเป็นความต้องการของบิดา มารดา และผู้ปกครองของเด็กทุกคน รัฐบาลก็ได้ตระหนักถึงเรื่องนี้ เป็นสำคัญ และให้การสนับสนุนเป็นพิเศษ เพราะถ้าเด็ก ๆ และเยาวชนอันถือได้ว่าเป็นทรัพยากร ที่มีค่าของชาติ พร้อมทั้งจะเติบโตเป็นพลเมืองดี และมีคุณภาพ ถ้าเขาได้รับการปลูกฝัง เอาใจใส่ ให้รู้สึกคิด รู้สึกทำ และกล้าแสดงออก สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ก็เชื่อได้ว่าการพัฒนา ประเทศไปสู่ความเจริญคงกระทำได้ไม่ยาก

การส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระทำได้หลายรูปแบบ แต่ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการส่งเสริมการแสดงออกทางศิลปะของเด็ก การแสดงออกทางศิลปะ ซึ่งมีการแสดงออกอย่างอิสระเสรี ทั้งความคิด และปฏิบัติด้วยตัวเด็กเอง นอกจากจะทำให้เด็กสนุกสนานเพลิดเพลินแล้วยังเป็นสิ่งที่ช่วยเปิดเผยความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ได้อย่างดี ยิ่ง ทั้งยังเป็นการสร้างเสริมลักษณะนิสัย ที่พึงปลูกฝังในตัวเด็ก และพัฒนาการเจริญเติบโตทุกด้านของเด็ก ทั้งนี้จะต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่องและถูกต้อง (วิรุณ ตั้งเจริญ 2526:25) ความคิดเห็นนี้สอดคล้องกับ นิรมล ศิระสาร สวัสดิ์บุตร (2525:27-29) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ทางปัญญาที่เกิดขึ้นจากการทำงานศิลปะนั้น เกิดจาก การเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอนต่อเนื่องกันและเป็นการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางกายของผู้เรียน ประกอบกับพัฒนาการทางการเรียนรู้ด้านศิลปะ พัฒนาการของความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ตลอดจน สภาพทางอารมณ์และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม

ประลාර มาลากุล ณ อยุรยา (2521:36) กล่าววามนุษยทุกคณมีความตองการและ ความสามารถที่จะแสดงออก และสร้างสรรคคิลปะอยู่ในตัวมาตั้งแตเด็ก ซึ่งถ้าได้รับการสงเสริม ที่เหมาะสมแล้ว ความสามารถในการคิดสร้างสรรค จะกระตุ้นการแสดงออกของเด็กได้โดยการ วางแผน รวมทั้งการแสดงออกอย่างรอบคอบของผู้ปกครอง

จากการศึกษาของนักจิตวิทยา และนักการศึกษาจำนวนมาก ปรากฏว้า การแสดงออก ทางคิลปะของเด็ก มีความสำคัญต่อพัฒนาการทางด้านอารมณ และจิตใจ การแสดงออกทางคิลปะ ของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นภาพวาด วรรณกรรมหรือดนตรี จึง เป็นสิ่งจ้าเป็นต่อชีวิตของเด็ก และเยาวชน ในการพัฒนาบุคลิกภาพ สงเสริมลุ่มภาพจิตที่ดี ปัญหาลุ่มภาพจิตของ เด็กโดยมากมักจะมีสาเหตุมาจาก การอบรมเลี้ยงดูเอาใจใส่ล้าก พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ซึ่งพ่อแม่ผู้ปกครองบางรายไม่ได้ให้ความรักความ เข้าใจ การแนะนำสงสอนแก่เด็กเท่าที่ควร พ่อแม่ทอดทิ้งไม่เอาใจใส่หรือเอาใจใส่มากเกินไป จนทำให้เด็กเป็นคนก้าวร้าว เด็กเหล่านี้จะแสดงออกทางคิลปะอย่างรุนแรงเกินความจ้าเป็นหรือ ไม่ก็ยุ่งเหยิงสับสนไม่เป็น เรืองเป็นราว นอกจากจะเป็นการระบายอารมณเพื่อชดเชยความรู้สึก ผิดหวังและศับแค้ใจเท่านั้น (เลิศ อานันทนะ 2523: 58, 210) ส่วนเด็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อม ที่ดีได้รับการอบรมสงสอนให้เคารพในเหตุผล มีอิสระเสรีภาพยอมมีพื้นฐานที่ดีสำหรับการพัฒนา บุคลิกภาพทำให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นคนดีและมีลุ่มภาพกายและจิตดี

เด็กจำนวนมากที่มาจากครอบครัวที่แตกต่างกันมีพื้นฐานการอบรมสงสอน ความประพฤติ และประลอบการณ และอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันเป็นผลทำให้เด็กมีการแสดงออกที่แตกต่างกัน ไปด้วย ดังนั้นในช่วงระดับอนุบาลปีที่ 1-2 และชั้นประถมศึกษา จึงเป็นช่วงที่ผู้ใหญ่ต้องใช้เวลา ระมัดระวังและให้ความสนใจมากเป็นพิเศษ เด็กเล็ก ๆ ย่อมมีความรู้สึกไวต่อการเปลี่ยนแปลง พอใจที่จะแสดงออกในทุกรูปแบบอย่างอิสระ โดยไม่มีใครมาล้ากกัน (วิรุณ ตั้งเจริญ 2526:19)

อนึ่ง การเขียนภาพทำให้เด็กสามารถสร้างจินตนาการตามความหวัง สร้างความฝัน หรือแม้แต่เป็นทางออกของอารมณที่จะชศัดความโกรธ ความเกลียด หรือการแสดงความรัก บิดา มารดา ที่ฉลาด สามารถที่จะสอนบุตรหลาน โดยใช้การ เขียนภาพเป็นหสักสงเสริมให้เด็ก มีความนึกคิด มีจินตนาการที่ถูกต้องในความจริงทางสังคม บิดา มารดา สามารถที่จะเข้าใจอารมณ ของเด็กได้จากภาพที่เด็กกำสงเขียน (สุรพงษ์ อานันวงษ์ 2521:81) สินเตอร์แมน (Linderman 1977 อ้างถึงใน วิรุณ ตั้งเจริญ 2526:25) กล่าวถึงผลดีในการสร้างสรรคคิลปะ ของเด็กไว้ดังนี้

1. เป็นการช่วยพัฒนาทักษะ
2. ทำให้เกิดความขัดแย้งในการทำงาน
3. เป็นวิธีทางส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
4. มีความยืดหยุ่นและเชื่อมั่นในการทำงาน
5. มีความคิดต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างชัดเจนหรือเป็นรูปธรรมและมีความคิดคำนึงแน่นอน

เกล (Gale 1969 อ้างถึงใน อัจฉรา แยมส์รวล 2519:2) มีความคิดเห็นว่า โรงเรียนและบิดามารดาเป็นตัวจักรสำคัญสำหรับส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ เกล กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์มิใช่เกิดจากการเรียนรู้โดยการบังคับจิตใจ แต่เป็นผลผลิตในเชิงจิตวิทยาที่เกิดขึ้นในสังคมที่เป็นอิสระ บ้านและโรงเรียนมีส่วนทำให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์หรือเป็นคนที่อยู่ในกรอบประเพณี กิลฟอร์ด (Guildford 1967 อ้างถึงในอัจฉรา แยมส์รวล 2519:3) กล่าวว่าพฤติกรรมที่เป็นความคิดสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับวิชาศิลปะมาตั้งแต่เดิมแล้ว

ริดจ เกตุษา (2515:44) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักความอบอุ่น และการให้คำแนะนําและชี้แจงเหตุผลต่าง ๆ โดยมีบรรยากาศเป็นประชาธิปไตย มีแนวโน้มว่าจะทำให้บุตรมีความคิดสร้างสรรค์ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษตามอารมณ์อย่างไม่มีเหตุผล ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของบิดามารดา ที่ปล่อยปละละเลยบุตรนั้นมีความสัมพันธ์ทางลบกับความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเออร์ล็อค (Hurlock 1955 อ้างถึงใน ภิกรม กมลสุโกศล 2518:10) ที่ว่า บิดามารดา ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบประชาธิปไตย คือให้ความรัก เคารพในสิทธิของเด็ก ให้ความเท่าเทียมกันในครอบครัวทำให้เด็กมีความกระตือรือร้นและมีความคิดสร้างสรรค์

บอลด์วิน (Baldwin 1948 อ้างถึงใน วรรณงาม รุ่งทิสุทธิพงษ์ 2522:15) ได้ศึกษาพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็ก ปรากฏว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมักจะซุกซน ไม่ซ้ยลาด มีแผนงาน อยากรู้อยากเห็น ไม่ชอบเป็นผู้ตาม ส่วนเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันใช้อำนาจข่มขู่มักจะเจ็บบ ๆ มีความคิดริเริ่มในวงจำกัด ชอบเพื่อนและจากการวิจัยของเทอร์แมน (Terman 1954 อ้างถึงในวรรณงาม รุ่งทิสุทธิพงษ์ 2522:15) เรื่องความคิดริเริ่มของเด็ก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความคิดริเริ่มสูงและต่ำ ผลปรากฏว่ากลุ่มที่มีความคิดริเริ่มต่ำ มาจาก ครอบครัวที่เข้มงวด ซึ่งมักจะมีทัศนคติแข็ง ไม่มีอิสระเท่ากับกลุ่มที่มีความคิดริเริ่มสูง ซึ่งเป็นเด็กที่มีความสนใจในผลสัมฤทธิ์ของตน การศึกษาดังกล่าวพอจะเห็นได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อพัฒนาการทางความคิดของเด็กด้วย

แนวความคิดที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาและผู้ปกครองที่มีผลต่อความคิด และพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กในด้านต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด กวดขัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยที่มีต่อความสามารถทางศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กเริ่มเข้าโรงเรียน และการแสดงออกทางศิลปะของเด็กยังไม่ได้รับอิทธิพลจากสังคมภายนอกบ้านมากนัก ดังนั้นการแสดงออกทางศิลปะของเด็ก จึงน่าจะ ได้รับอิทธิพลจากการอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดา เป็นส่วนใหญ่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางศิลปะของนักเรียนชายและหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีเพศต่างกันและการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน

สมมติฐานในการวิจัย

จากการวิจัยของ มุสเสน (Mussen 1956:250-254) ซึ่งศึกษาเด็กอนุบาลจำนวน 56 คน ที่มีอายุ 3-5 ปี โดยการสังเกตการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และแบบไม่ให้ความรัก ความอบอุ่น ปรากฏว่าเด็กที่มาจากบ้านที่ให้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีลักษณะของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มากกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และจากการวิจัยของสถาปนระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก ซึ่งได้ศึกษาอิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการของเด็กปรากฏว่า มารดามุ่งหวังอย่างยิ่งที่จะให้เด็กแสดงความสามารถเชิงฟัง การอบรมแบบนี้มีผลเสียต่อเด็ก เพราะเป็นการบั่นทอนความเป็นตัวเอง ทำให้เด็กต้องอยู่ในความเห็นชอบและความต้องการของผู้ใหญ่ ทำให้เด็กขาดความกระตือรือร้น ขาดความคิดสร้างสรรค์ (ละม้ายมาศ คัรหัตต์ และจรรยา สุวรรณรัตน์ 2510:57-91) ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจนั้น เด็กมักจะควบคุมความประพฤติของตนเองไม่ได้ ขาดความเคารพ เชื้อฟังผู้ใหญ่ ขาดความรับผิดชอบ ไม่รู้จักคุณค่าในตัวเอง (ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์ 2519:81) และจากงานวิจัยของ ภักโรรา สุคนธาภิบาลย์

(2505:59) ที่ศึกษาพัฒนาการทางศิลปะของเด็กไทย ในชั้นประถมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ประถมลาธิตแห่งหนึ่งในจังหวัดพระนคร ปรากฏว่าเด็กชายและหญิงวาดภาพแตกต่างกันไป จากข้อค้นพบต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการอบรมเสียงดูต่างกัน มีความสามารถทางศิลปะแตกต่างกัน
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพศชายและหญิง มีความสามารถทางศิลปะแตกต่างกัน
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพศชายและหญิง ที่ได้รับการอบรมเสียงดูต่างกัน จะมีความสามารถทางศิลปะแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความสามารถทางศิลปะของเด็กจากการเขียนภาพของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยมุ่งศึกษาเฉพาะขั้นพัฒนาการทางศิลปะตามแนวคิดของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการวาดรูปคน การใช้สี การใช้ช่องไฟและการออกแบบ
2. เด็กที่ใช้เป็นตัวอย่างประชากรในการวิจัยนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนเขตชั้นในสังกัดกรุงเทพมหานคร ภาคปลายปีการศึกษา 2528 จำนวน 168 คน
3. การวิจัยครั้งนี้ แยกประเภทของการอบรมเสียงดูเด็กเป็น 3 แบบคือ แบบประย่ำ- ธิปไตย แบบเข้มงวดกวดขันและแบบปล่อยปละละเลย เพราะถือว่าการอบรมเสียงดูทั้ง 3 แบบ ดังกล่าวมีผลต่อความสามารถทางศิลปะของเด็ก

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ถือว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เป็นตัวอย่างประชากร ตอบแบบ สัมภาษณ์แยกประเภทนักเรียนตามการอบรมเสียงดูตามความเป็นจริง

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยนี้ไม่ได้กำหนดช่วงเวลาให้เด็กวาดภาพ เพราะโรงเรียนไม่สะดวกในการจัดเวลา ดังนั้นการวาดภาพบางครั้งจำเป็นต้องใช้เวลาช่วงเช้าหรือช่วงบ่ายตามความเหมาะสมของแต่ละ โรงเรียน ซึ่งช่วงเวลาที่แตกต่างกันอาจมีผลต่อการแสดงออกทางศิลปะของเด็กบ้าง

คำจำกัดความ

1. การอบรมเลี้ยงดู หมายถึงวิธีการอบรมที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูปฏิบัติต่อเด็กและเรียกร้องให้เด็กปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก อันเป็นแนวทางให้ผู้เลี้ยงดูสามารถให้รางวัลหรือลงโทษตามการกระทำต่าง ๆ ของเด็กได้ นอกจากนี้เด็กยังมีโอกาสเฝ้าสังเกตลักษณะและการกระทำต่าง ๆ ของผู้เลี้ยงดูทำให้เด็กเลียนแบบผู้เลี้ยงดูด้วย
2. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่เด็กมีความรู้สึกว่าเขาได้รับการปฏิบัติจากพ่อแม่ด้วยความรัก ความอบอุ่น มีความยุติธรรม ไม่ตามใจหรือเข้มงวดกวดขันเกินไป มีเหตุผลและยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็กให้มีความร่วมมือกับเด็กตามโอกาสอันควร
3. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่เด็กมีความรู้สึกว่าเขาถูกควบคุมใน เรื่องส่วนตัวของเด็กมากเกินไปไม่ปล่อยให้เด็กทำอะไรตามความพอใจ เคร่งครัดให้ทำตามคำสั่ง ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็ก ชอบใช้อำนาจและการลงโทษ
4. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่เด็กมีความรู้สึกว่าตนไม่ได้รับความรัก ความเอาใจใส่ดูแลจากพ่อแม่โดยถูกปล่อยให้ทำอะไรตามใจชอบ ไม่สนใจในพฤติกรรมไม่ให้ความรักความอบอุ่นอย่างสม่ำเสมอ เด็กไม่ได้รับความแนะนำช่วยเหลือจากพ่อแม่เท่าที่ควร
5. ความสามารถทางศิลปะของเด็ก หมายถึง การแสดงออกในภาพวาดที่มีรูปร่างต่าง ๆ การใช้สี การตัดเย็บไฟ ตามความรู้สึก นึกคิด จินตนาการและอารมณ์ของเด็กแต่ละคน ซึ่งเป็นการแสดงออกตามวุฒิภาวะและพัฒนาไปตามความเจริญงอกงามทางกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาของเด็ก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย วารสารที่เกี่ยวข้อง
2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แยกประเภทนักเรียนตามการอบรมเลี้ยงดูและแบบประเมินผลความสามารถทางศิลปะของเด็ก
3. ทดลองเครื่องมือที่สร้างขึ้นแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นเครื่องมือที่สมบูรณ์
4. สุ่มตัวอย่างประชากร
5. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสัมภาษณ์แยกประเภทนักเรียนตามการอบรมเลี้ยงดูไปสัมภาษณ์นักเรียนเป็นรายบุคคล

6. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มโดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง (Two-way analysis of variance) และทดสอบความแตกต่างระหว่างคู่ด้วยวิธีของตุกี (เอ) (Tukey (a))

7. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของวิธีเลี้ยงดูเด็กที่มีต่อพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก
2. ทวีให้ครูและพ่อแม่ผู้ปกครองเข้าใจพัฒนาการทางศิลปะของเด็กชายและหญิงในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 และส่งเสริมได้ถูกทาง
3. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาชั้นพัฒนาการทางศิลปะของเด็กต่อไป